

How can I get rid of the demons in my head?

Martijn Schippers

Abstract 'If only my life could be more like the movies. I want an angel to swoop down to me like he does to Jimmy Stewart in *It's a wonderful life* and talk me out of suicide. I've always waited for that one moment of truth to set me free and change my life forever. But he won't come' (Elizabeth Wurtzel, 1994)

Schizofrenie en alcoholisme zijn populaire thema's in films waarin psychiatrische aandoeningen een grote rol spelen. Depressie, een in de maatschappij veel vaker voorkomende aandoening, staat echter zelden centraal in een film. Een mogelijke reden hiervoor is dat het lastig is om een depressieve hoofdpersoon sympathiek over te laten komen, of ten minste het publiek de kans te geven enig medeleven te laten voelen. In de film *Prozac nation* wordt dit dan ook niet geprobeerd. De hoofdrolspeelster wordt neergezet in de volle rauwheid van haar ziektebeeld, met alle daarbij horende moeilijkheden voor haar omgeving. Het is moeilijk enige sympathie voor haar op te brengen die verder gaat dan een afstandelijk gevoel van medelijden. Bij het zien van de pijn die ze haar directe omgeving - ongewild - steeds weer aandoet, overheerst vooral het gevoel blij te zijn niet tot haar kennissenkring te behoren.

Toch is *Prozac nation* een indringend portret. De film vertelt het verhaal van een jonge Harvard-studente die steeds verder wegzakt in onzekerheid, angst, woede en de onmacht een normaal leven te leiden. Telkens weer vervreemdt ze juist diegene die het meest om haar geven van zich, en is ze nooit in staat te accepteren wie ze is en welke

mogelijkheden er voor haar zijn als getalenteerd schrijfter. Als achtergrond van haar depressie worden een afstandelijke en vaak afwezige vader en een ziekelijk ego-centrische moeder aangevoerd, wier echtscheiding zo slecht is dat Woody Allen er nog een puntje aan zou kunnen zuigen. We zien in flashbacks hoe ze al op de lagere school met een scheermesje haar gevoel probeert te benaderen, maar pas op de universiteit openbaart de depressie zich in volle glorie. Wat volgt is een langdurig gevecht met zichzelf, waarbij iedereen om haar heen, en vooral zichzelf, steeds meer beschadigd raakt.

De film is gebaseerd op het gelijknamige autobiografische boek dat de toen 26-jarige Elizabeth Wurtzel in 1994 publiceerde. In *Prozac nation* beschrijft ze haar ervaringen tijdens een depressie, en de daaruit volgende afhankelijkheid van Prozac®. Hoewel ze daarmee uiteindelijk haar depressie de baas blijft, blijkt uit een later boek (*More, now, again: A memoir of addiction*) dat er nog een afhankelijkheid van Ritalin® en een verslaving aan cocaïne en heroïne zouden volgen. Hiermee kan Wurtzel met recht een ervaringsdeskundige genoemd worden. Hoewel nergens in de film daadwerkelijk over een depressie gesproken wordt, is het middel dusdanig bekend dat het duidelijk is welke aandoening hier centraal staat. Overigens valt er na het zien van de film te twisten of een bipolaire stoornis niet een betere diagnose was geweest, maar die beoordeling laat ik graag aan de hiertoe beter gekwalificeerde kijker.

De verfilming van het boek was een jarenlange wens van actrice Christina Ricci - ooit de vervreemdende Wednesday in *The Addams family* - die het project grotendeels zelf op poten zette. Regisseur is Erik Skjoldbjærg, die eerder het Noorse origineel van *Insomnia* maakte. In dit portret van een rechercheur die tijdens een politieonderzoek in het Noorse hoge noorden de slaap niet kan

Martijn Schippers (✉)
M. Schippersis MSc Cognitive Neuroscience en cinefiel.

vatten, heerst een vergelijkbare hopeloosheid. De geestelijke aftakeling van een hoofdpersoon zien we ook in *Prozac nation*, en is blijkbaar een onderwerp dat deze regisseur goed ligt.

Prozac nation zelf roept als film de vergelijking op met *Girl, interrupted*, de verfilming van het gelijknamige autobiografische boek van Susanna Kaysen. Deze film, met Winona Ryder en Angelina Jolie in de hoofdrollen, verhaalt over het verblijf van de (borderline) schrijfster in een psychiatrisch ziekenhuis in de jaren zestig. *Girl, interrupted* is echter beduidend gemakkelijker te doorstaan, voornamelijk vanwege de minder sterke zelfdestructieve neiging van de hoofdpersoon. Wat dat betreft is het lef van Ricci in *Prozac nation* bewonderenswaardig; haar constante huilbuien beginnen uiteindelijk oprecht te

irriteren. Maar tegelijkertijd maakt Ricci daarmee des te meer duidelijk hoe zwaar het voor Elizabeth is om Elizabeth te zijn. En daar gaat het in de film om.

Prozac nation werd in 2001 voltooid maar vanwege een relletje nooit in de bioscoop uitgebracht. Kort na de aanslagen op het World Trade Center in New York stelde Wurtzel de reacties erop nogal overdreven te vinden. Dit sloeg niet echt aan bij het Amerikaanse publiek, dat negeerde dat Wurtzel zelf praktisch naast het WTC woonde en haar gehate uitingen waarschijnlijk midden in een verwerkingsproces deed. Desalniettemin durfde de filmmaatschappij de film pas jaren later uit te brengen. Eind 2006 kwam de dvd uit in Nederland, en is goedkoop (maar niet overal) verkrijgbaar.